

Puusta ja ihmisestä

Puun ja ihmisen välinen suhde

LAB-ammattikorkeakoulu

Kuvataiteilija (AMK), Kuvataide

2024

Melissa Mauno

Tiivistelmä

Tekijä(t) Melissa Mauno	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 24	Valmistumisaika 2024
Työn nimi Puusta ja ihmisestä Puun ja ihmisen välinen suhde		
Tutkinto ja koulutusala Kuvataiteilija (AMK)		
Toimeksiantajaorganisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytteen kirjallisessa osiossa tutkittiin puiden ja ihmisten välistä suhdetta sekä ihmisen suhtautumista puihin ja sitä kautta ympäristöönsä.</p> <p>Kirjallisen osion ensimmäisessä osassa tarkasteltiin, kuinka ihmisen suhtautuminen ympäröivään luontoon on muuttunut historian saatossa ja miten luontosuhde näkyy kulttuurissa. Erityisesti osassa pohdittiin suomalaisten suhtautumista metsiin ja puihin. Toisessa osassa tarkasteltiin luontosuhteen ilmentymistä kuvataiteessa, etenkin maataiteessa, sekä millaisessa roolissa ihmisen kädenjälki on suhteessa puihin ja luontoon. Kolmannessa osiossa eriteltiin taiteellisen osion toteuttamista piirroksina sekä sitä, miten maataiteeseen yhdistettävä ajatusmaailma välittyi piirrosten kautta.</p> <p>Opinnäytteen taiteellisessa osiossa toteutettiin yhteensä kuusi piirustusta. Materiaaleina käytettiin lyijykynää, hiiltä ja mustaliitua. Piirroksissa vertailtiin puun ja ihmisen eroja ja yhtäläisyyksiä, sekä pyrittiin hajottamaan totuttua käsitystä ihmisestä luonnosta erillisenä toimijana ja luonnon hallitsijana. Tavoitteena oli saada katsoja huomaamaan ja huomioimaan puut uudella tavalla.</p>		
Asiasanat Puu, metsä, luonto, maataide, piirustus		

Abstract

Author(s) Melissa Mauno	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2024
	Number of Pages 24	
Title of Publication Of Tree and Human The relationship between trees and people		
Degree, Field of Study Bachelor of Culture and Arts, Fine Arts (UAS)		
Organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party)		
Abstract <p>The written part of the thesis examined the relationship between trees and people and how humans approach trees and their surroundings.</p> <p>The first written part explored human's changed approach to surrounding nature throughout history, while also examining it's influence in culture. Especially the Finnish people's approach to forests and trees was discussed in this part. The second part examined how the relationship with nature can be seen in visual arts, especially in land art, and what the role of the human is in comparison to trees and nature. The third part analyzed how the artistic part was put into practice as drawings and how the thoughts behind land art transmitted through the drawings.</p> <p>Six drawings were made in the artistic part of the thesis. The materials used were graphite pencil, charcoal and black drawing lead. The drawings compared the differences and similarities between trees and people and attempted to break up the accustomed notion of humans as separate entities from nature and as the rulers of nature. The aim was to make the viewer notice trees, while also making the viewer observe and consider them in a new way.</p>		
Keywords Tree, forest, nature, land art, drawing		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Luonto ja ihminen.....	2
2.1	Aikamme luontosuhde.....	2
2.2	Suomalaiset luonnossa.....	2
3	Luonto ja taide.....	4
3.1	Luontosuhde nykyaikakentällä.....	4
3.2	Taiteilijat luonnossa.....	4
4	Lähestymistapa.....	8
4.1	Lähtökohdat.....	8
4.2	Aihe edellä.....	9
4.3	Puun ajanlasku.....	11
4.4	Maasta maahan -teokset.....	16
4.5	Kokonaisuus.....	19
5	Yhteenveto.....	21
	Lähteet.....	23

1 Johdanto

Opinnäytteessäni käsittelen ihmisen ja puun suhdetta toisiinsa. Ihmiset ja puut ovat eläneet rinnakkain vuosituhansia, ja näiden kahden välille muodostunut riippuvuussuhde – tai sen näennäinen puute – sisältää kerroksia ja teemoja, joita opinnäytteessäni tutkin. Ihminen on aina tarvinnut puita ja luontoa selvitäkseen, mutta puilla ei ole mitään pakottavaa sidettä ihmisten suhteen. Puut ovat olleet olemassa ennen ihmisiä, ja todennäköisesti ne tulevat olemaan täällä pitkälle tulevaisuuteen. Tästä tosiasiasta huolimatta ihminen kokee olevansa puiden ja samalla luonnon yläpuolella pyrkien hallitsemaan, muovaamaan sekä parhimmillaan tuhoamaan luontoa omiin tarkoituksiinsa sopivaksi. Ihminen kokee oikeudekseen päättää puiden elinkaaren pituudesta ja kasvupaikasta, vaikka kyseessä on elollinen olento, jonka elinkaari kattaa parhaimmassa tapauksessa useita ihmiskeskiä. Ihmisen puihin käyttämä valta, ja toisaalta ihmisen äärimmäisen puista riippuvainen asema ovat opinnäytteeni ydin.

Tieto puiden niin sanotusta sisäisestä elämästä lisääntyy jatkuvasti. Uusien yhteyksien ja samaistuttavuuden kautta ihmisten ja puiden välille löytyy aina vain enemmän ja enemmän yhtäläisyyksiä, eikä tähänastinen välineellinen suhtautumisemme puihin ole enää aivan perusteltua – tai ainakaan yhtä perusteltua kuin aiemmin. Samoin kuin tutkimukset eläinten vivahteikkaasta tunne-elämästä ja tietoisuudesta ovat muuttaneet eläimen ja ihmisen välistä suhdetta kunnioittavampaan suuntaan, vaikuttaa puun ja ihmisen suhde liikkuvan kohti samaa päämäärää.

Aikaisempi työskentelyni on liikkunut samalla aihealueella jo hyvän aikaa tutkien ihmisen, luonnon, kasvien ja eläinten yhtäläisyyksiä ja yhteyksiä. Keskittyminen pelkästään ihmisen ja puun väliseen suhteeseen opinnäytteessä on työskentelyyni nähden luonnollinen jatkumo, ja jo aiemmin saman teeman parissa käyttämäni aika hyödyttää opinnäytetyöprosessiani merkittävästi.

Opinnäytteeni taiteellinen osio jakautuu kahteen osaan. Tein yhteensä kuusi piirustusta, joista Puun ajanlasku toimii ikään kuin päälukuna ja teossarjan ytimenä, ja jolle Maasta maahan –teokset ovat alalukuja, joissa aihetta pohdiskellaan syvemmin. Piirustukset toteutettiin sekatekniikalla paperille hyödyntäen lyijykynää, hiiltä ja mustaliitua.

2 Luonto ja ihminen

2.1 Aikamme luontosuhde

Kasvava tutkimustieto ympäristöstä ja ympäristön tilasta, käynnissä oleva ilmastonmuutos sekä luontokato kytkivät opinnäytteeni teeman selkeästi tähän ajankohtaan ihmiskunnan historiassa. Ihmiskunta on hitaasti havahtumassa luonnon järkkyneeseen tasapainoon sekä kyseisen järkkymisen aiheuttamiin tuhoihin niin itse ympäristössä kuin vaikutuksiin yhteisöiden sisällä. Ihmisen ja puun välisen suhteen tutkiminen nivoutuu myös osittain otsikoihin nousseeseen kantaottavaan aktivismiin, jolla pyritään tuomaan ilmi luontosuhteemme vääristymää sekä korjaamaan tätä vääristymää suuntaan, joka ei osoittautuisi niin ihmiskunnan kuin luonnonkaan kannalta aivan yhtä tuhoisaksi.

Suuren osan historiaa ihminen on elänyt luonnonvoimien armoilla mutta samalla yhdessä luonnon kanssa. Ympäristön kasvit, eläimet, elolliset ja elottomat elementit ovat olleet läpikotaisin tuttuja, ja niitä on osattu lukea taidolla sekä tarkkuudella, joka tämän päivän ensimmäisen maailman ihmiseltä on kadonnut. Nykypäivänä yhä harvempi ihminen on enää samalla tavalla kosketuksissa luontoon kaupungistumisen ja yleisen kehityksen myötä (Capaldi ym. 2014).

Kun ihminen on oppinut hyödyntämään ympäristöään omaksi edukseen ja suojautumaan sääolosuhteilta, on luonnonvoimien pelko, ja sitä kautta mystisyys, kadonnut. Riippuvaisuutta luonnosta ei nähdä enää niin yksiselitteisenä, onhan ihminen älynsä ja osaamisensa kautta päässyt näinkin pitkälle. Usein kuitenkin unohdetaan, ettei mikään edistysaskel ole tapahtunut tyhjiössä luonnosta erillään, vaan kaikki kytkeytyy aina takaisin ympäristöön ja sen tarjoamiin luonnonvaroihin.

2.2 Suomalaiset luonnossa

Ennen kristinuskon rantautumista nykyisen Suomen alueelle 1000-luvun ristiretkien aikaan ovat luonnonuskonnot olleet raameina suomalaisten elämälle. Selittämättömät, ihmisestä riippumattomat voimat liikuttivat maailmaa, ja pyhyys asui jumalien ja muiden taikaolentojen lisäksi niin kivissä, puissa kuin eläimissäkin. Saunatonttujen lepyttely ja karhupeijaisten monet rituaalit ovat esimerkkejä näiden luonnonvoimien kunnioittamisesta. (Savolainen n.d.)

Metsään ja metsän kunnioittamiseen liitettiin paljon uskomuksia, joista ehkä tunnetuimpia on metsänpeiton käsite. Jos metsässä liikkui ja käyttäytyi huonosti, saattoi metsä langettaa ihmisen päälle metsänpeiton, jolloin metsästä ei enää löytänytkään pois. Metsä nähtiin siis ihmistä väkevämpänä voimana, jolla oli valtaa päättää ihmisen elämästä ja kuolemasta.

Myös yksittäisillä puilla nähtiin olevan voimaa ja vaikutusvaltaa. Juuri karhupeijaisissa karhun kallo hilattiin ylös mäntyyn, jossa se oli lähempänä alkuperäistä kotiaan, taivasta. Vanhoista petäjistä tehtiin karsikkopuita, joita käytettiin ikään kuin dokumentoimaan suvun vainajat. (Taivaannaula 2012.) Kaivertamalla vainajan nimi karsikkopuuhun varmistettiin, ettei vainaja jäisi harhailemaan maan päälle.

Etenkin Suomessa niin kutsuttu metsäkeskustelu on noussut yhä useammin uutisotsikoihin. Suomi tunnetaan tuhansien metsien, metsäteollisuuden sekä sellutehtaiden luvattuna maana, jossa enemmistö kokee nykyisen luontosuhteen terveenä ja arvostavana. Vaikka Suomessa on eniten luonnonmetsää Euroopassa, on luonnonmetsien osuus Suomen metsien kokonaispinta-alasta vain 2,9 % (Itä-Suomen yliopisto 2018). Loppuosuus on siis talousmetsää, jonka arvo on pitkälti välineellinen; suomalaisen metsäsuhteen taustalla vaikuttaa taloudellista voittoa ja voiton ainaista kasvua tavoitteleva suhtautuminen, jonka varjoon metsän itseisarvo useimmiten jää.

On kuitenkin tunnustettava, että esimerkiksi 1940- ja 1950-lukujen Osaran aukeiden avohakkuisiin verrattuna metsänhoidolliset toimenpiteet ovat kehittyneet ympäristöä paremmin huomioiviksi esimerkiksi säästöpuiden määrien sekä jatkuvan kasvatuksen periaatteen painotuksen lisääntyttyä (Keto-Tokoi ym. 2021). Valitettavasti metsiin kohdistuvat suojelu- ja kehitystoimet eivät aivan riitä nykyiselläänkään, sillä vanhojen metsien sekä lahoppuun määrän väheneminen ovat saattaneet esimerkiksi hömötiaisen uhanlaiseksi lajiksi (Punainen kirja 2019). Lisääntyneet vieraslajit syrjäyttävät paikallista lajistoa, ja yhdenkin lajin katoaminen voi ja usein aiheuttaakin ketjureaktion, mikä vaarantaa myös muiden siihen kytköksissä olevien lajien olemassaolon. Tilanne ei ole vielä aivan täysin riistäytynyt käsistä, ja moni niin kutsuttu tavan kansalainen tuudittautuu siihen uskoon, ettei riistäytymistä koskaan tule tapahtumaankaan, sillä *kyllähän Suomessa metsää riittää*. Tärkeää olisikin todella tiedostaa metsien tärkeys ja ainutlaatuisuus, ja toimia metsien säilyttämiseksi ja suojelemiseksi. Vaikka pahin ei olisikaan vielä tapahtunut, sen ei myöskään koskaan pitäisi antaa tapahtua.

3 Luonto ja taide

3.1 Luontosuhde nykytaidekentällä

Taidemaailmassa ihmisen ja luonnon suhdetta on viime vuosisadan aikana käsitelty paljon erityisesti maataiteessa, josta käytetään myös nimiä ympäristötaide ja paikkasidonnainen taide. Vaikka maataiteen kulta-aika oli verrattain lyhyt – 1960-luvulta 1970-luvulle – se on jättänyt pysyvän vaikutuksen nykytaiteeseen.

Meyer (2021) kertoo maataiteen pyrkimyksestä rikkoa totuttuja taiteeseen liittyviä käsitteitä ja käytäntöjä, kuten taiteen esittämistä vain ja ainoastaan galleriatiloissa, taideteosten muuttumattomuutta ja teoksissa käytettyjen materiaalien sovinnaisuutta. Maataideteokset toteutetaan suoraan ympäristöön ja osaksi ympäristöä hyödyntäen saatavilla olevia luonnonmateriaaleja, kuten maata, savea, kasvillisuutta, risuja ja kiviä. Tällaisia teoksia on tietenkin erittäin haastavaa, ellei mahdotonta, siirtää kliniseen galleriatilaan, varsinkin kun ottaa huomioon maataiteessa usein teoksiin sidotun hetkellisyyden.

3.2 Taiteilijat luonnossa

Yksi keskeisimmistä maataiteilijoista on Andy Goldsworthy. Binkly (2010) esittää Goldsworthyn esseessään taiteilijana, joka haluaa taiteellaan auttaa ihmisiä kiinnittämään uudelleen huomiota luontoon ja sen taianomaisiin mysteereihin. Varsinkin ajan käsite on Goldsworthyn teoksissa usein vahvasti läsnä: osa teoksista hajoaa tuulenhenkäyksestä, osa vajoaa nousuveden aaltoihin. Teokset on toteutettu niille luonnolliseen ympäristöön, josta myös teosmateriaalit löytyvät, yhdessä luonnon kanssa. Binklyn (2010) mukaan teoksista välittyy luonnon piilevä voima, joka valitettavasti jää liian usein huomaamatta:

Emme ole mitään ilman luontoa: ilman sitä emme olisi lajina olemassa.

Teoksessa Wood Line (2010) Goldsworthy on rakentanut eukalyptuspuun oksista kiemurtelevan linjan metsän halki (Kuva 1). Materiaali on kerätty ympäristöä kunnioittaen, ikään kuin järjestelemällä samaa materiaalia uuteen muotoon. Yksinkertaisuudessaan voimakkaassa, pysäyttävässä ja äärellensä hiljentymään pyytävässä teoksessa ihmisen kädenjäljen ja luonnon raja hämärtyy. Wood Line ei itsessään sisällä mitään luontoon kuulumatonta, vaan ainoan luonnottomuuden vaikutelman antaa muoto, johon luonto on järjestetty. Periaatteessa teos sinällään oli jo olemassa, Goldsworthy vain esittää sen tavalla, johon huomio kiinnittyy helpommin.

Kuva 1. Andy Goldsworthy, Wood Line, 2010, eukalyptuspuun oksat (Holtaway)

2000-luvun suomalaisista taiteilijoista Antti Laitinen on kerännyt metsäaiheisilla taideteoksillaan kansainvälistä näkyvyyttä Venetsian biennaalia myöten. Kun perinteisessä maataiteessa työskennellään pitkälti ympäristön kanssa, huokuu Laitisen taideteoksista melkein pä ympäristöä hajottava ja uudelleen muokkaava tunnelma. Sama purkamisen ja uudelleen kokoamisen teema, samoin kuin taideteosten näennäisen loputtomalta tuntuva työmäärä toistuvat teoksesta toiseen. Laitisen tapa lähestyä luontoa tuo mieleen valistuksen ajan tiedemiehen, joka päättäväisesti järjestää luontoa mieleisensä näköiseksi. Taiteellinen näkemys ja luovan prosessin lopputulos voivat kuitenkin johtaa luonnon kannalta kyseenalaiseen suhtautumiseen, kun suuret ekologiset ongelmat jäävät yksilön kokemuksen varjoon (Lehtinen 2014).

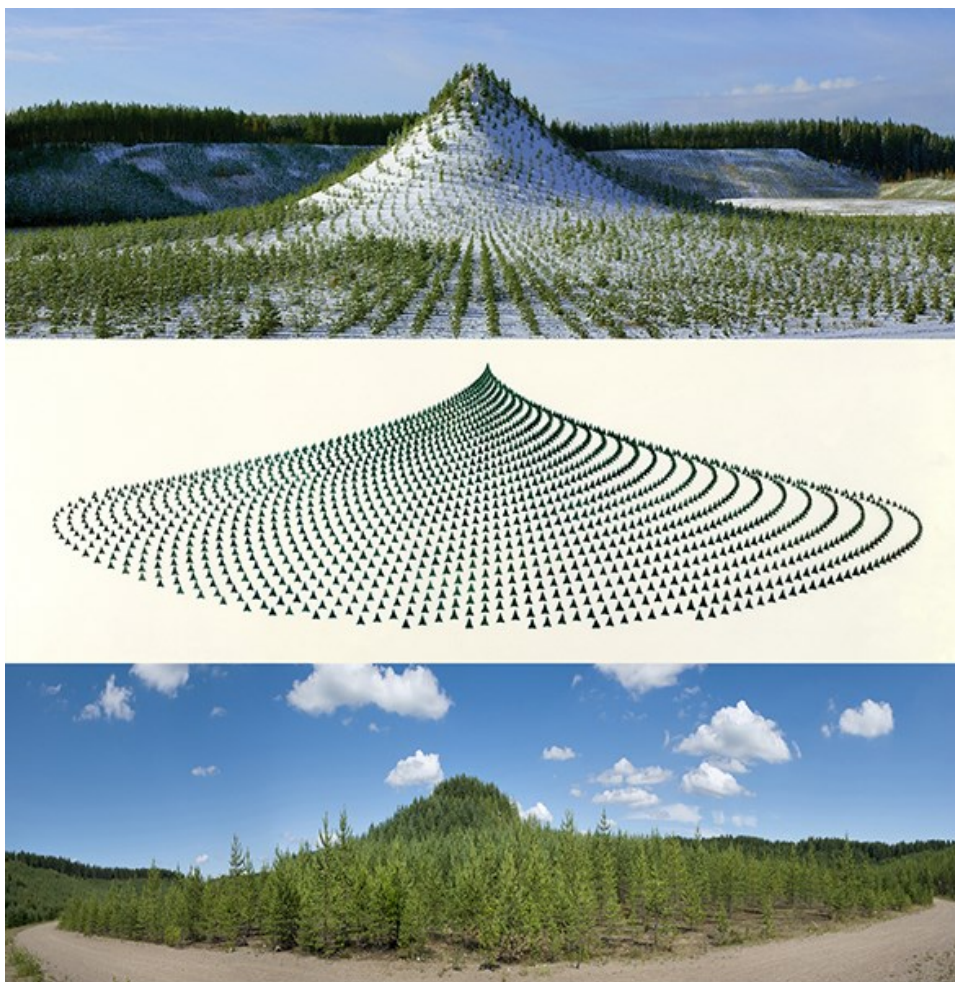
Teoksessa Forest Square (2013) Laitinen on kaatanut aarin verran metsää ja kerännyt kaiken tällä kymmenen neliömetrin alueella sijainneen materiaalin neulasista lähtien talteen jättäen jäljelle vain paljaan maaperän (Kuva 2). Materia on myöhemmin järjestetty uudelleen värien ja muotojen mukaan ja esitetty galleriatilassa, mikä sekin on maataiteen tyypillisimmistä konventioista poikkeavaa. Lyhyesti Laitinen on siis hajottanut metsän, poistanut metsän metsästä ja kasannut sen uudestaan oman näkemyksensä mukaisesti. Ihmisen käden jälki on teoksen keskiössä, ja katsojan tehtäväksi jää päättää, ovatko näyttävän lopputuloksen saavuttamiseen käytetyt keinot eettisiä, epäeettisiä vai jotain siltä väliltä, ja miten Forest Square heijastelee suhtautumistamme ympäristöön.

Kuva 2. Forest Square II, C-print, Diasec 2013, 70 x 105 cm (Laitinen)

Agnes Denes on myös pitkän linjan maataiteilija, jonka taiteellinen tuotanto ulottuu usealle vuosikymmenelle aina 1960-luvulta alkaen. Parhaiten Denes tunnetaan monumentaalista ympäristötaideprojekteistaan, joiden kautta hän antaa esimerkiksi joutomaalle uuden elämän. Filosofia, tiede, matematiikka ja suuret kysymykset ihmisenä olemisesta luovat pohjaa näille teoksille. (Kruglyak 2023.) Vahva käsitteellisyys ja kantaaottavuus ovat olennainen osa Denesin työskentelyä, ja teosten suuri koko vain voimistaa niihin sisältyvää viestiä. Perintö, ja erityisesti millaisen perinnön jätämme tuleville sukupolville, on monen teoksen ytimessä.

Perinnöksi jättämisen teema näkyy erityisesti Denesin teoksessa Tree Mountain – A Living Time Capsule (1996). Vanhalle kaivosalueelle rakennetulle mäelle istutetut 10 000 puuta muodostavat tarkan matemaattisen elliptisen muodon (Kuva 3). Tree Mountain herättää kuolleen maan henkiin ja aloittaa luonnon kiertokulun jälleen alusta. Ajan kuluessa ja puiden levittäessä siemeniään järjestelmällinen kuvio katoaa ja luonnon kaoottisuus asettuu järjestelmällisyyden tilalle. Jokaisen puun istuttaja on vastuussa istuttamastaan puusta, ja vastuu koskettaa myös istuttajan jälkeläisiä. Denes on muuttanut tyhjyyden ja kuoleman elämäksi, jonka toivon mukaan tulisi siirtyä perintönä sukupolvelta toiselle, ja jonka siirtymistä puut jäävät hiljaisina tarkkailemaan.

Kuva 3. Tree Mountain – A Living Time Capsule, 1992-96, 420 x 270 x 28 m. (Denes)

4 Lähestymistapa

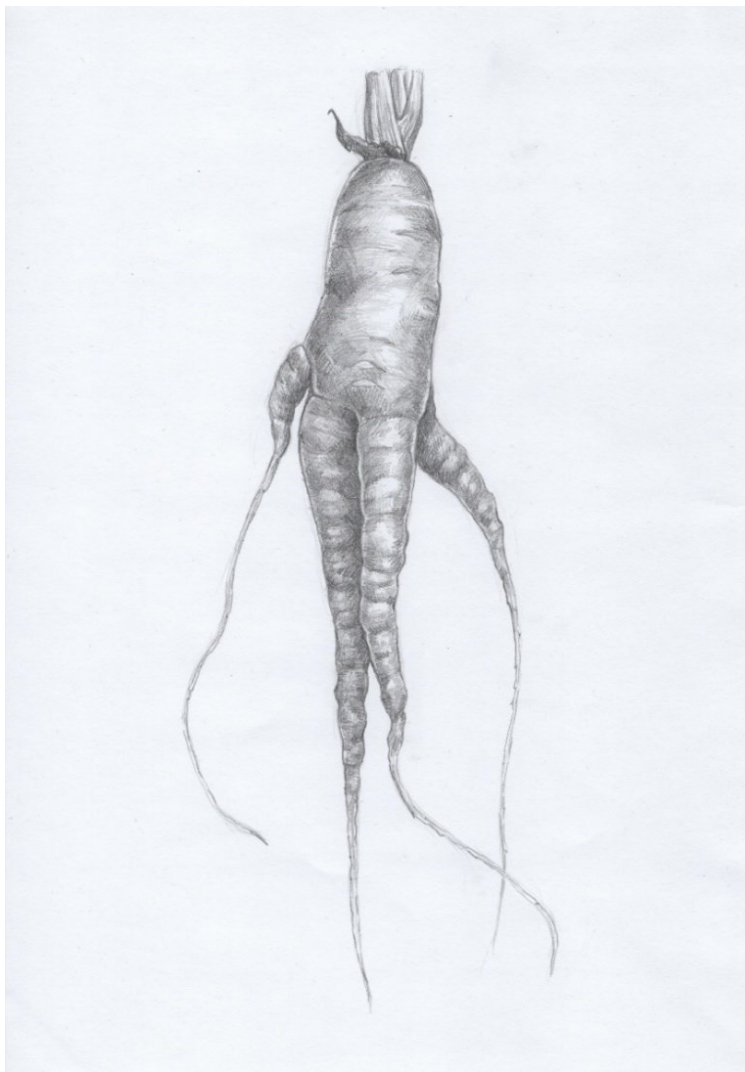
4.1 Lähtökohdat

Tapani käsitellä puun ja ihmisen suhdetta opinnäytteessäni pohjautuu omiin kokemuksiini maa- ja metsätalousyrittäjien lapsena. Lapsuudessa ja nuoruudessa metsä tuntui niin itseltään selvältä seikalta, etten olisi osannut edes kuvata suhtautumistani siihen. Muutettuani aikuisuuden kynnyksellä kaupunkiin havahtuin viimein siihen, miten tärkeä metsä – ja laajemmin ajateltuna luonto – on ei ainoastaan minulle, vaan koko ihmiskunnalle. Saman havahtumisen kokemuksen haluaisin välittää teosteni kautta myös katsojalle.

Olen työskentelyssäni keskittynyt viimeisen parin vuoden ajan tutkimaan tätä ihmisen suhdetta luontoon, ihmisen ja luonnon yhtymäkohtia sekä sulautumista toisiinsa. Teoksissani ovat olleet aiheina kehonosia tai ihmistä muistuttavat luonnonmuodot sekä ihmisen muuttuminen ja sulautuminen osaksi ympäristöään (Kuva 4 ja 5). Vaikka lähestymistapani on maataiteesta poiketen hyvinkin perinteinen, koen teosteni sisällön ja lähtökohtien linkittyvän maataiteen periaatteisiin; koetan esittää luonnon tavalla, joka saa ihmiset huomaamaan luonnon uudestaan, ellei sitten jopa ensimmäistä kertaa, ja peilaamaan omaa suhdettaan siihen.

Kuva 4. Melissa Mauno, 2021, Snail, lyijykynä 29,7 x 21 cm

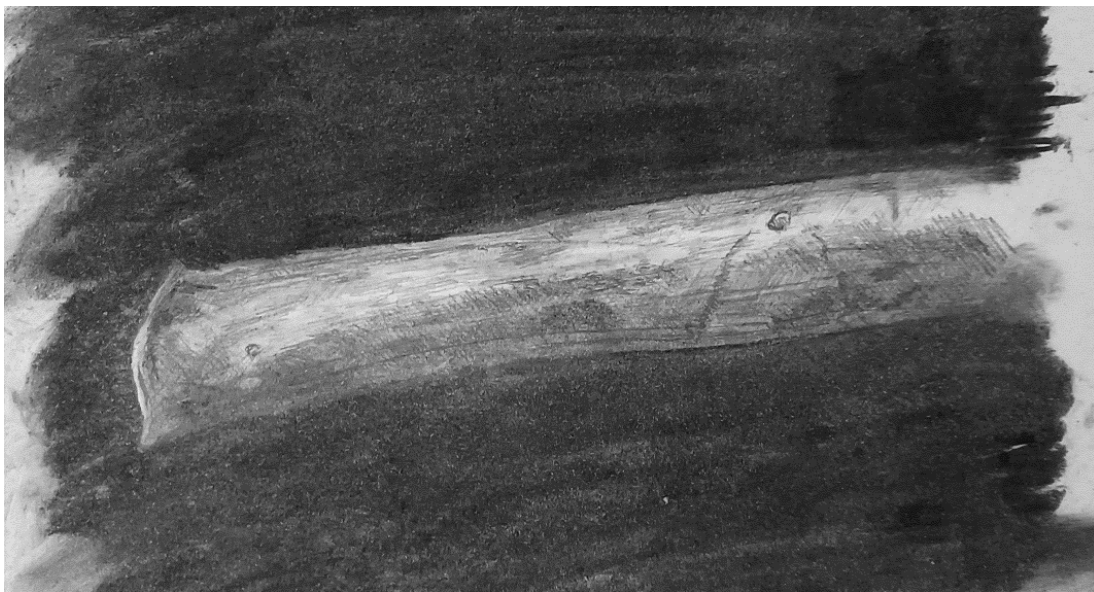
Kuva 5. Melissa Mauno, 2021, Porkkana F, lyijykynä 21 x 29,7 cm

4.2 Aihe edellä

Opinnäytteessäni paino on teosten aiheella, ei niinkään tekotavassa. Alun perin tarkoituksenani oli työskennellä vain lyijykynällä, joka on minulle kaikkein tutuin ja luontevin työskentelyväline. Lyijykynä on helposti lähestyttävissä oleva materiaali, eikä sillä työskentely vaadi erityisiä valmisteluja, mutta lyijykynällä aikaansaatu jälki ei kuitenkaan palvellut aihetta niin hyvin kuin olisin toivonut. Hiilellä ja mustaliidulla tehtyjen materiaalikokeilujen jälkeen päädyin käyttämään kaikkia kolmea piirustusvälinettä kerralla saadakseni aikaan oikeanlaisen visuaalisen kuvakielen.

Materiaalikokeiluja tekemällä määritin itselleni lyijykynän, hiilen ja mustaliidun vahvuudet sekä rajat, jotta saatoin hyödyntää jokaisen ominaispiirteitä sopivissa kohdissa (Kuva 6 ja 7). Aiemmasta tekemisestäni tutuksi ja turvalliseksi muodostunut lyijykynä mahdollistaa yksityiskohtaisen ja vivahteikkaan jäljen, mutta utuisia siirtymiä tai syviä mustia sillä ei saa

erityisen luontevasti aikaan. Hiilellä sain työskentelyjälkeeni etsimäni utuisuuden, jolla saattoin hallita tarkkuuksia ja epätarkkuuksia vaivattomammin. Mustaliidulla taas sain töihini syvempää ja intensiivisempää mustaa, kuin kahdella muulla piirustusvälineellä, ja sitä kautta myös kaipaamaani draamaa. Piirsin noin 200g/m² paksuiselle paperille, mikä oikeastaan lisää teoksiin vielä yhden symbolisen kerroksen, paperi kun yleensä valmistetaan puusta.

Kuva 6. Materiaalikoikeiluja

Kuva 7. Materiaalikoikeiluja

Opinnäyte toteutettiin kahtena osiona, jotka käyvät vuoropuhelua toistensa kanssa. Ensimmäinen osio kuvaa puun ja ihmisen ajankulun eroa, ja toinen osio tutkii puun ja ihmisen yhtäläisyyksiä. Vuoropuhelu kuitenkin saa löytämään molemmista osioista niin puun ja ihmisen välisiä yhtäläisyyksiä kuin eroavaisuuksiakin.

Opinnäyteteosteni tematiikka muistuttaa enemmän Goldsworthyn ja Denesin tapaa lähestyä luontoa ja luonnon kuvaamista taiteessa. Yhtäläisyydet luontoon sekä yhteiselo luonnon ja puiden kanssa, samoin kuin ajan kulumisen teema vievät teokset samojen ajatusten ja asioiden äärelle, joiden luota löytää myös Denesin Tree Mountainin. Laitisen säntillistä, melkein väkivaltaista luonnon järjestelemistä en teoskokonaisuudesta koe löytäväni tai pyri teoskokonaisuudessa esittämään.

4.3 Puun ajanlasku

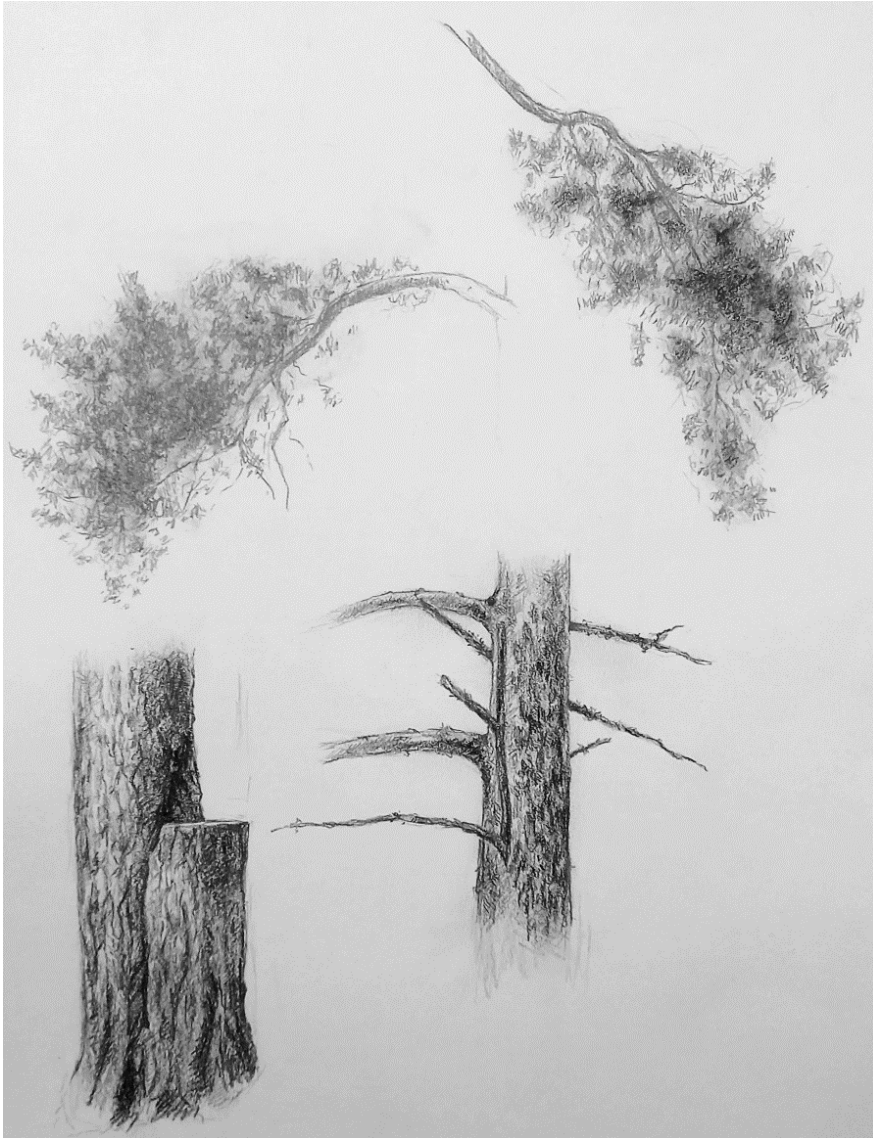
Opinnäytteen niin sanotussa ydinteoksessa halusin kuvata ihmisen elämänkaaren suhteellista lyhyttä verrattuna puun elämänkaareen, joten sekä puun että ihmisen tuli näkyä teoksessa jollain tapaa. Jo ensimmäisissä luonnoksissa lähestyin molempia hyvinkin konkreettisesti, mutta vaikka teoksen osat olisivatkin olleet selkeästi tulkittavia, luotin siihen, ettei aihe itsessään näyttäyty liian alleviivattuna. Tarkoitukseni oli kuvata puu selkeästi ja yksityiskohtaisesti koko pituudessaan, sekä lisäksi häilyviä ihmishahmoja puun juurelle. Puun huolellinen kuvaus konkretisoi pysyvyyttä ja kestävyyttä, kun taas epätarkat ihmishahmot kertovat ihmisen – ja sitä kautta ihmiskunnan – verrattaisesta katoavaisuudesta sekä siitä lyhyestä ajanjaksosta, jona ihminen on hallinnut maailmaa, oli kyse sitten todellisuudesta tai ihmisen omasta, henkilökohtaisesta näkökulmasta. Kuvakulmalla luon objektiivisuutta, lähes tieteellistä tulkintaa puun pysyvyydestä ja ihmisen katoavaisuudesta. Pääpaino on teoksessa puun voimalla, arvokkuudella ja pitkäikäisyydellä, johon ihminen on alisteisessa asemassa.

Tässä teoksessa työskentelin pääasiassa lyijykynällä käyttäen hiiltä ja mustaliitua huomattavasti maltillisemmin. Halusin teoksen taustan jäävän Maasta maahan -teoksiin verrattuna vaaleammaksi, joten sen työstäminen kävi parhaiten kovahkolla lyijykynällä sekä huomattavasti vähemmällä työstämisellä. Myös mänty itsessään vaati enemmän yksityiskohtien työstöä, joten siihenkään ei juuri tarvinnut käyttää kuin paikoittain mustaliitua tummimpien kohtien aikaansaamiseksi. Ihmishahmot ja koko alareunan utuisuuden tein pitkälti hiilellä, joka luontevimmin mahdollistaa edellä mainitun utuisuuden ja halutunlaisen epätarkkuuden. Lyijykynää käytin ”ihmisudussa” vahvistamaan valöörejä sekä tuomaan esiin kohtia tai hahmoja, jotka halusin kuvata selkeämmin.

Ydinteosta varten valitsin referenssiksi yhden vanhempieni kotipihan puista. Valintaan vaikutti osin muoto, jonka halusin pysyvän mahdollisimman vertikaalisena, mutta myös puulaji. Mänty on suomalaisessa kansanperinteessä pyhä puu, joten koin luontevaksi valita juuri männyn teokseeni. Symbolista painoarvoa on myös sillä, että kyseiseen pihamäntyyn liittyy useita tarinoita, jotka nekin kuvaavat hyvin puun hiljaista ihmiselämän seuraamista ja todistamista. Valitsemani mänty on kaiken lisäksi ensimmäinen isoista puista, jonka tulija näkee pihaan saapuessaan, ja kauempaa katsottuna se sulkee lapsuudenkotini suojaansa. Mäntyyn on lisäksi jäänyt selkeä jälki ihmiskäden vaikutuksesta; alun alkujaan kaksihaaraisen männyn toinen haara on aikanaan kaadettu, todennäköisesti pihan rakennuksiin mahdollisesti kohdistuvien vahinkojen välttämiseksi. Tämäkin puu on siis joutunut taipumaan ihmisen tahdon edessä.

Otin männystä useita kuvia; osan niin, että koko puu näkyy kuvassa ja osan pelkistä yksityiskohdista. Tutustuin malliini muutamien luonnosten kautta, joissa tutkin puuta ja sen mitasuhteita kokonaisuudessaan sekä ratkaisin tavan kuvata runkoa ja neulasia (Kuva 8). Aloittaessani työskentelyn oli tarkoitukseni käyttää yksityiskohtia ennemminkin tehokkeinoina ja lisätä niitä säästävaisesti. Halusin mäntyyn ja ihmisiin käytettyjen kuvakielten välille selkeän eron, mikä tapahtui osittain kuvaamisen tarkkuuden vaihtelulla. Koitin kuitenkin mäntyä kuvatessani välttää liikoja yksityiskohtia sekä fotorealismia turhaa staattisuutta, varsinkin kun kyseessä on elollinen, sään mukaan muuttuva puu. Havaitsin silti työskentelyn edetessä yksityiskohtien määrän lisääntyvän, kun muodostin mäntyä kohtaan uudenlaisen, syvemmän ja melkein päiintiimin suhteen sitä tutkiessani. Vaikka pyrinkin opinnäytteessäni työskentelemään puiden eduksi, käsitin silti itsekkin hyötyväni juuri tästä puusta hyödyntämällä sitä omiin tarkoitukseeni, ihmiselle tyyppillisellä tavalla. Siispä koin velvollisuudekseni kuvata puun mahdollisimman uskollisesti ja kunnioittavasti.

Osa referenssikuvista ihmisiä varten löytyi Internetin ilmaisista kuvapankeista, ja osan otin itse käyttämällä mallina itseäni. Valitsin kuvapankeista mahdollisimman monipuolisia asentoja sekä hieman eri-ikäisiä ihmisiä – lähinnä aikuisia ja lapsia – ja loput teokseen toivomani asennot kuvasin itse kännykällä. Tein myös ihmishahmoista luonnoksia (Kuva 9). Itse ottamieni referenssikuvien laadulla ei sinänsä tässä kohtaa ollut merkitystä, sillä tärkeimpänä katsojalle välitettävänä asiana oli ihmisen olemus, ei ihminen yksilönä. Samalla tavalla valitsemallani männyllä koitin ilmaista symbolisesti puuta, jonka tilalle jokainen katsoja voisi kuvitella itselleen tutun puun, vaikka teos myös kuvaa juuri tuota minulle tuttua mäntyä.

Kuva 8. Luonnoksia männystä

Kuva 9. Luonnoksia ihmisistä

Teos taipuu ihmisten kuvauksen kohdalla surrealismiin, joka tuo teokseen vivahteita puun ja sitä kautta luonnon piilevistä, ihmisille käsittämättömistä voimista. Ihmiskunnan vallitsevien käsitysten mukainen todellisuus ei ole ainoa olemassa oleva todellisuus, eikä siten ainoa olemassa oleva totuus, jonka varaan kaikki tulisi rakentaa. Koin myös oleellisena pitää ihmiset mahdollisimman viitteellisinä ja siten anonyymeinä, jottei puun persoona jää toissijaiseksi.

Juuri ihmisten kuvaaminen tuotti Puun ajanlaskussa eniten hankaluuksia. Ihmishahmot olivat itse teoksessa paljon luonnoksiani pienempiä, mikä vaikutti kuvallisen informaation välittämiseen. Muutin sommitelmaa useaan otteeseen, pyyhin ja piirsin uudelleen erilaisia ihmishahmoja eri asennoissa. Ihmishahmoissa ja niiden välisissä suhteissa vaikutti jatkuvasti olevan jotain epäsuhtaa ja tässä tapauksessa huonolla tavalla nyrjähtänyttä, eikä nyrjähtäneisyys näyttänyt poistuvan yrityksistä huolimatta. Olin tähän mennessä lähinnä hahmotellun männyn muodon ja sille varatun tilan sen enempää yksityiskohtiin paneutumatta, joten päätin antaa ihmishahmojen olla, ja palata niihin vasta männyn ollessa valmiimpi. Tämä osoittautui oikeaksi ratkaisuksi, sillä männyn vahvistuttua ja tarkennuttua ihmisten työstiminen vaikutti ainakin hieman helpommalta, ja työ saattoi taas edistyä ilman jatkuvaa osioiden poistamista ja lisäämistä.

Käsittelin teoksen alaosan utuista aluetta ihmisineen ensin eräänlaisena saarekkeena, mutta päädyin venyttämään udun kattamaan koko teoksen alareunan. Saamani palautteen perusteella utuisuuden saarekemaisuus ei maadoittanut mäntyä riittävästi, vaan loi vaikutelman juurettomasta puusta. Koin itsekkin tässä kohtaa teoksen jollain tavalla kesken-eräiseksi, joten päätin myös siitä syystä työstää alaosaa, mikä lopulta ratkaisikin tasapainottomuuden tunnun, ja työ vaikutti vihdoinkin valmiilta (Kuva 10).

Kuva 10. Puun ajanlasku

4.4 Maasta maahan -teokset

Opinnäytteen toisessa osassa, Maasta maahan -teossarjassa, tutkin ihmisen ja puun yhtäläisyyksiä. Olin jo aikaisemmin kiinnittänyt huomiota siihen, miten kuoriutunut puu muistuttaa kellastunutta luuta, ja halusin käsitellä tätä havaintoa syvemmin. Kuolleista puista jää jäljelle oksia ja juuria aivan kuten ihmisestä jää kuoleman jälkeen lopulta jäljelle luita – puuainekin hajoaa luuta nopeammin, mutta samaa hiilipohjaista elämää kummatkin edustavat. Tarkoitukseni oli myös hieman hämätä katsojaa tällä yhtäläisyydellä heräteläkseen ajatuksia ihmisen ja luonnon yhteydestä sekä samankaltaisuudesta. Ihminen kun on erottamaton osa luontoa ja luonto erottamaton osa ihmistä.

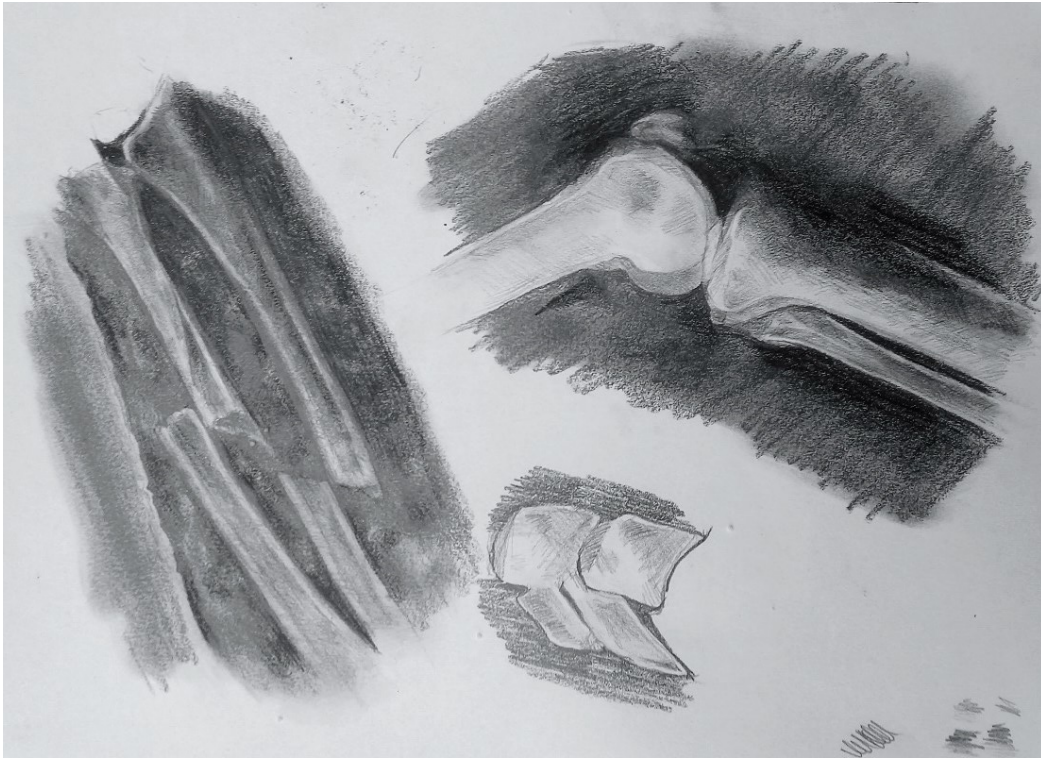
Näiden teosten kohdalla koin erityisesti lähestyvänä Goldsworthyn ja Denesin taidetta. Hyvin pelkistetyt aiheet sulkevat sisäänsä ihmistä suurempia kysymyksiä, ja teoksiin alkaa juuri tämän näennäisen yksinkertaisuuden ansiosta rakentua tasoja, joista syvimpiä ei voi enää tulkita puhtaan loogisesti, vaan ne kurottavat johonkin todellisuuden ja ihmiselle tutujen ulottuvuuksien tuolle puolen. Maasta maahan -teokset esittäytyvät myös vastapainona Puun ajanlaskun selkeämmälle esittävyydelle, ja vievät aihetta abstraktimpaan ja vaikeammin tulkittavaan suuntaan.

Maasta maahan -teoksissa käyttämäni piirustusvälineet pääsivät sekoittumaan enemmän, ja käytin kaikkia kolmea materiaalia samoissa määrin. Teosten tummat taustat vaativat pohjalle hiiltä ja päälle runsasta mustaliidun käyttöä riittävän intensiivisen taustan luomiseksi. Myös puukappaleiden häivytykset taustaan ja voimakkaat valo- ja varjoefektit vaativat hiilen ja mustaliidun ominaisuuksien hyödyntämistä. Puukappaleet työstin pääasiassa lyijykynällä niiden yksityiskohtaisuuden vuoksi.

Vanhemmillani on viljelyskäytössä pelto, joka on aikanaan kuivatettu suosta, ja jokaisen maanmuokkaustoimenpiteen yhteydessä kyseisestä suopellosta nousee juurakoita ja muita puukappaleita. Keräsin ja kuvasin pääasiassa juuri näitä puukappaleita, jotka olivat kuoriutuneet tai osin jo maatuneet, siten muistuttaen ihmisen tai tuntemattoman eläimen luita. Valitsin sellaisia puukappaleita, jotka toivat vahvimmin mieleeni luun, ja otin niistä kuvia hieman eri kulmista. Koetin tässä tapauksessa ottaa mahdollisimman tarkkoja kuvia, jotta saisin toistettua puunpalojen yksityiskohdat riittävän uskottavasti. Lopullisista teoksista tulisi lähikuvia, joten tarkoilla yksityiskohdilla oli Puun ajanlasku -teosta enemmän merkitystä.

Tein materiaalikokeiluja näiden referenssikuvien pohjalta, ja huomasin mustalla taustalla esitetyn vaalean kappaleen muistuttavan röntgenkuvaa (Kuva 11). Tutkin hieman lisää tätä röntgenkuvamaisuutta, jossa kuvattavana olleet luut tarkentuvat taustasta ja muuttuvat taas epätarkoiksi, taustaansa häipyen. Päätin tuoda samaa tarkkuuksien vaihtelua myös

puukappaleteksiin lisätäkseen vielä yhden lisäkerroksen harhauttamaan katsojaa. Kappaleiden esiin nousemisella taustasta ja siihen uudelleen sulautumisella sain lisättyä teosten arvoituksellisuutta sekä tilan tuntua (Kuva 12).

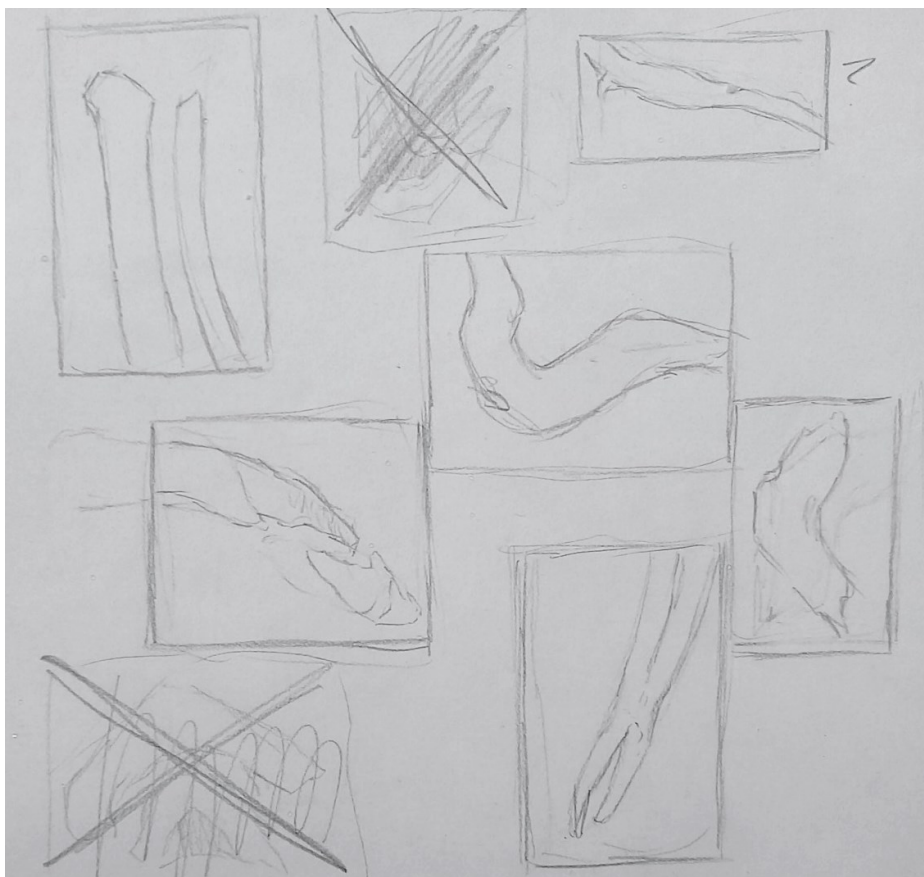

Kuva 11. Materiaalikoikeiluja

Kuva 12. Maasta maahan IV, osa Maasta maahan -teoskokonaisuutta

Maasta maahan -teokset toimivat käytännössä alalukuina Puun ajanlasku -teokselle, ja siksi toteutin ne hieman Puun ajanlaskua pienemmässä koossa. Kokoon vaikutti kuitenkin myös valitsemani aihe, sillä teosten pienempi koko toi puukappaleet lähemmäs todellisten luiden kokoa, mikä korosti puun ja luun assosiaatiota. Halusin yhden teoksen sisältävän aina yhden tai korkeintaan kaksi puukappaletta, jos kappaleiden välille saattoi muodostaa selkeän yhteyden. Koin jokaisen kappaleen tai kappaleparin tarvitsevan selkeästi oman tilansa, jotta niiden olemus välittyisi mahdollisimman puhtaana katsojalle. Teoksissa on myös hieman luonnontieteellisen museon kokoelman tunnelmaa, jota jokaiselle teokselle erikseen annettu tila korostaa. Lisäksi pidin tärkeänä harkita sommitelmat ja rajaukset huolellisesti, sillä pienilläkin muutoksilla voi olla suurikin vaikutus tämänkaltaisissa hyvin minimaalisiksi luonnehdittavissa töissä, jotka rakentuvat vain muutamasta elementistä (Kuva 13).

Kuva 13. Sommitelmia

Tein Maasta maahan -teoksia hieman yli todellisen tarpeen, jotta voisin valita lopulliseen teoskokonaisuuteen sekä näyttelyyn vain parhaimmat ja kaikkein sopivimmat teokset. Seitsemästä vaihtoehdosta tulin valinneeksi viisi.

4.5 Kokonaisuus

Teososuudet ovat ulkonaisesti vastakohtamaisia. Puun ajanlaskun vaalea tausta ja tummahko puuaihe toistuvat käänteisinä Maasta maahan -teoksissa, joissa vaaleat puukappaleet nousevat esiin tummasta taustasta. Puun ajanlaskun rauhallinen, melkein pä harras tunnelma tasapainottaa Maasta maahan -teosten intensiivisyyttä, mutta toisaalta myös korostaa sitä.

Opinnäytetöiden näyttelyä varten teokset kehystettiin. Valitsin kehystyksen jo ihan senkin takia, että teosten säilyvyys paransi, mutta pidin kehyksiä näiden teosten kohdalla erittäin tärkeänä osana kokonaisuutta. Sekä aukkopahvit että kehykset ovat mustat, mikä nivoo Puun ajanlaskun ja Maasta maahan -teokset koherentisti yhteen niiden ulkonaisista eroista huolimatta. Kehystys tuo teoksiin myös arvokkuutta, jonka koen niiden aiheensa puolesta ansaitsevan. Myös Maasta maahan -teosten museoesinemäisyys ja artefaktimaisuus korostuu kehyksissä (Kuva 14 ja 15).

Kuva 14. Teoskokonaisuus näyttelytilassa

Kuva 15. Teoskokonaisuus näyttelytilassa

5 Yhteenveto

Perimmäinen tarkoitukseni teosten taustalla oli tuoda luonnon ja erityisesti puiden näkökulma esiin. Halusin lisäksi kiinnittää katsojan huomion sellaisiin asioihin, jotka voi helposti sivuuttaa ja joita voidaan usein pitää itsestäänselvyyksinä. Pihamännyn elämäntarinan nostaminen ihmisen kokemuksen yläpuolelle saa pohtimaan ja parhaimmassa tapauksessa kyseenalaistamaan totuttua arvomaailmaa, jossa ihminen nähdään luonnon hallitsijana ja hillsijänä, ja jossa luontoa pidetään automaattisesti ihmisestä erillisenä ja ihmiselle alisteisena käsitteenä. Monesti jalkoihin jäävät puukappaleet on nostettu artefaktimaisen arvokkaaseen asemaan, jossa katsoja pakotetaan huomaamaan ne sekä uhraamaan niille aikaa ja ajatuksia. Kappaleiden luumaisuus häivyttää ihmisen ja luonnon välille muodostunutta tekaistua rajaa, josta on lähinnä aiheutunut enemmän haittaa kuin hyötyä.

Teokset tuovat tavoitellun sisällön ilmi myös itsenäisinä osioina, Maasta maahan -teossarja hieman Puun ajanlaskua tehokkaammin monitulkintaisuutensa ansiosta, mutta yhdessä ne nostavat esille toisistaan huomattavasti enemmän. Katsoja voi siirtyä teososuudesta toiseen, jolloin vaikutelmat heijastuvat piirroksesta piirrokseen. Teoksista on mahdollista saada uusia näkökulmia tämän päivän metsä- ja luontokeskusteluihin, joissa luonnon abstraktit arvot jäävät helposti mitattavien arvojen varjoon, eikä nyansseille tai eettiselle, pohdiskelevammalle tarkastelulle aina anneta sijaa.

Toteutustapani poikkeaa selvästi maataiteilijoiden tavasta käsitellä luontoa ja luontosuhdetta taiteessa, sillä teokseni ovat perinteisiä piirustuksia galleriatilaan sijoitettuina sen sijaan, että ne olisi toteutettu suoraan luontoon, osaksi luontoa. Toisaalta kuva-aiheiden siirtäminen luonnosta lähemmäs totutumpaa ihmisympäristöä tekee niistä helpommin saavutettavia, kuin mitä ne metsän keskellä olisivat. Ajatusmaailma ja pyrkimykset teosten taustalla ovat kuitenkin linjassa maataiteen tavoitteiden ja yleisen luontoa kunnioittavan suunnan kanssa. Piirtäminen oli tekniikkana luonnollisin tapa tuoda ajatuksiani ilmi, enkä siksi kokenut painetta muuttaa työskentelytapani maataiteen suuntaan. Koin välittäväni viestin onnistuneimmin työskentelemällä tutuimmaksi muodostuneella tavalla.

Opinnäytteen aihe on osa samaa ihmisen ja luonnon teemaa, jota olen muutaman vuoden ajan työstänyt, ja jota uskon tulevani työstämään vielä pitkään. Ihmisen ja puun välisen suhteen tutkimista on siten luontevaa jatkaa näkökulmia syventäen tai vaihtaen. Koin opinnäytettä tehdessäni vakiinnuttaneeni suuntaa, johon haluan liikkua taiteessani, ja samalla saaneeni itsevarmuutta luottaa näkemykseni. Tunnen opinnäytetyöprosessin aikana lähentyneeni puita ja luontoa entisestään pohtiessani aihealueen teemoja ja merkityksiä sekä työstäessäni teoksia. Oleellista oli myös teosten kuva-aiheiden poimiminen suoraan luonnosta, itse löydetyistä puukappaleista ja puista, mikä osaltaan kertoo luontokokemusten

tärkeydestä. Jos en olisi fyysisesti kokenut luontoa, opinnäytteen teema olisi huomattavasti valjampi ja luonnosta irrallisempi ilman todellista pohjaa, jolle merkityksiä voisi rakentaa. Vaikka opinnäyteteosteni tarkoitus oli saada katsoja pysähtymään niiden äärelle pohtimaan ja analysoimaan omaa suhtautumistaan puihin, näkisin myös tärkeänä kyetä houkuttelemaan katsojia kokemaan puut ja luonto itse, sillä luontoa ei voi ymmärtää pelkästään muiden ihmisten kuvausten kautta, vaan sen ääreen täytyy todella mennä ja pysähtyä.

Lähteet

- Binkly, S. 2010. Intertwined Through Time: Andy Goldsworthy and His Masterpieces. Kappa Omicron Nu Human Science Honor Society. Viitattu 14.11.2023. Saatavissa https://publications.kon.org/urc/v9/Interconnected-Through-Art/binkly.pdf?_cf_chl_tk=OCpV0cjp5QikOYBaIPBH7LjvNKyTZYNTtQyXVBu9Jx4-1699454150-0-gaNycGzNCns
- Capaldi, C. Dopko, R. & Zelenski, J. 2014. The relationship between nature connectedness and happiness: a meta-analysis. *Frontiers*. Viitattu 12.2.2024. Saatavissa <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2014.00976/full?app=true>
- Denes, A. 2023. Tree Mountain – A Living time Capsule. Viitattu 8.12.2023. Saatavissa <http://www.agnesdenesstudio.com/works4.html>
- Golden Gate National Parks Conservancy. 2023. Andy Goldsworthy, Wood Line. Viitattu 8.12.2023. Saatavissa <https://www.parksconservancy.org/our-work/andy-goldsworthy-wood-line>
- Itä-Suomen yliopisto. 2018. Missä ovat Euroopan viimeiset luonnonmetsät? Viitattu 14.11.2023. Saatavissa <https://www.uef.fi/fi/artikkeli/missa-ovat-euroopan-viimeiset-luonnonmetsat>
- Keto-Tokoi, P. Kuuluvainen, T. Lindberg, H. Punttila, P. & Vanha-Majamaa, I. 2021. Alhaiset säästöpuumäärät, PEFC-metsäsertifiointi ja monimuotoisuus Suomen metsissä. *Metsätieteen aikakauskirja*. Viitattu 5.12.2023. Saatavissa https://www.researchgate.net/publication/350126271_Alhaiset_saastopuumaarat_PEFC-metsasertifiointi_ja_monimuotoisuus_Suomen_metsissa
- Kruglyak, M. 2023. 7 Defining Characteristics of Agnes Denes. *The Collector*. Viitattu 14.12.2023. Saatavissa <https://www.thecollector.com/things-agnes-denes-is-known-for/>
- Laitinen, A. 2023. Forest Square. Viitattu 8.12.2023. Saatavissa <https://anttilaitinen.com/forest-square/>
- Lehtinen, S. 2014. "Falling Trees" – Contemporary Artistic Interpretations of Nature. Helsingin Yliopisto. Viitattu 24.12.2023. Saatavissa https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/34977526/CPA_Sanna_Lehtinen-libre.pdf?1412312574=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DFalling_Trees_Contemporary_Artistic_Int.pdf&Expires=1702837421&Signature=fvxFaYQhusTb9GZHn6JWMDWWhpmdMua7bQPbtwkTliNgrSA

[gKTrSJOC5vzH1ZAaCnz4V49i15mYLxGXZXhe6dV
7GMQ7LVSexQNFy6qYUWxbD9cDMdcoJ6kNvVEdF9N5CakIjZlv3YrNEnhoevM5G15fn0
X1-
BHSZYgKV6TKLDh3h6sZQAYCIXwl0BAdTByiva0Fqjh4ReRqUVcuzNKEZ78sEG2UylobR
nPaY-j7M1jcNu~txqKOqN16C15slvJqvtU8IBVHiau~-
FUSIR23892FqgDQP0uzhywSuHWA6fZ3u9bfjGV5SzF6WrVS3Y-
1iwspN6PBxE6wnM6yN34O0XQ_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA](#)

Meyer, I. 2021. Land Art – Famous Earth Artists and the Ephemerality of Land Art. Art in Context. Viitattu 5.12.2023. Saatavissa <https://artincontext.org/land-art/>

Punainen kirja. 2019. Hömötiainen – Poecile montanus. Viitattu 5.12.2023. Saatavissa <https://punainenkirja.laji.fi/results/MX.34535?checklist=MR.424>

Savolainen, S. N.d. Suomalainen muinaisusko. Viitattu 12.2.2024. Saatavissa <https://peda.net/p/satu.savolainen%40edu.pieksamaki.fi/uskonto/vi/sm>

Taivaannaula. 2016. Puiden juurilla. Viitattu 7.12.2023. Saatavissa <https://www.taivaannaula.org/2012/08/06/puiden-juurilla/>